

ESKİ AHBAP (1917) REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

İçindekiler

Eski Ahbap
Boyunduruk

Hakkında

Yazınsal hayata tiyatroya duyduğu merak ve ilgiyle atılmış olan Reşat Nuri Güntekin'in kaleme almış olduğu *Eski Ahbap* başlıklı ilk öyküsü 8 Eylül 1917 yılında Diken Dergisinde yayımlanmıştır. İlerleyen yıllarda bu öykü İnkılap ve Aka Kitabevleri tarafından *Boyunduruk* adlı öyküsü ve *Harabelerin Çiçeği* romanıyla birlikte yayımlanmıştır. *Boyunduruk* adlı öykü daha sonra ufak değişikliklerle *Madalyonun Ters Tarafı* adıyla yeniden yayımlanmıştır.

ESKİ AHBAP

Kişiler

Hilmi Bey Anlatının başkarakteri ve aynı zamanda anlatıcısıdır. Eşini kaybetmiş varlıklı biridir.
Teneke Mahir Hukuk Fakültesinden mezun kentli bir dolandırıcıdır. Hilmi'nin fakülteden arkadaşıdır.
Mariz İstanbul'da dansözlük yaparak geçimini sağlayan yeşil giyen kadındır.
Şevkiye Hanım Konserve fabrikatörü dayısı tarafından Hilmi Bey'le evlendirilmek istenen paşa kızıdır.
Hacı İsmet Bey Şevkiye Hanım'ın konserve fabrikatörü olan dayısıdır.
Palamut Tüccarı Şevkiye'yle evlenmek isteyen bir zengindir.

Anlatıda yer alan diğer figüratif kişilerin isimleri şunlardır: Hilmi Bey'in merhum eşi, Hilmi Bey'in çocukları, Haydarpaşa Garı'ndaki iki adam, doktor vd.

Olay Örgüsü

Hilmi Bey'in Eşini Kaybetmiş Olması Ellili yaşlarına merdiven dayamış olmasına rağmen kırklı yaşlarında olduğu sanılan Hilmi Bey'in eşi bir süre önce hayatını kaybetmiştir. Eşini kaybetmiş olmanın verdiği acının yaş farkı gözetmeksizin herkesi psikolojik olarak darmaduman ettiğine değinir. Genç ya da yaşlı olmak hiç önemlidir. Eşini kaybeden çoğu kişi gibi yeniden evlenmeyi düşünse de kendinden daha büyük biriyle evlenmenin gereksiz bir çaba olduğunu, kendinden daha genç biriyle evlenmesininse büyük bir hata olacağını düşünür. İkinci defa evlenmiş olan çevresindeki kişilerin yaşadığı tecrübelerden ders çıkararak evlenmeme kararı alır.

Hilmi'nin İstanbul'a Gidip Mahir'le Karşılaşması Eşinin hastalığının ardından iki yıl geçmesiyle birlikte Hilmi Bey hava değişimi için Bursa'daki çiftliğinden kısa süreliğine ayrılarak İstanbul'a gitmeye karar verir. Çocukların, bütün birikimini orada harcayıp kaybetmesinden korktuklarının farkındadır. Abdülhamid'in bombalı saldırıya uğradığı gün İstanbul'a varan Hilmi Bey Şahinpaşa oteline yerleşir. Otel görevlisi Hilmi Bey'e kendisini bir beyin görmek istediğini haber verir. Hilmi Bey'i ziyarete gelen kişi Hukuk Fakültesinden eski sınıf arkadaşı Teneke Mahir'dir. Bazı araçların seslerini ve tenekenin içinden akan suyun sesini çok iyi taklit edebilen Mahir'e "Teneke" lakabı verilmiştir. Mahir Hilmi'ye yaşadığı kayıptan dolayı başsağlığı diler. Hilmi, Mahir'in kaymakamlık zamanında bazı kanun dışı işlere bulaşıp büyük meblağlarda para kazandığını duymuştur. Hilmi'ye iş teklifinde bulunmak isteyen Mahir onu dışarı çıkarır.

Mahir'in Hilmi'yle İş Ortaklığı Yapmak ve Onu Evlendirmek İstemesi Taksim'de gezinip sahildeki bir lokantada yemek yedikten sonra etrafta dolanırken duvarda gördüğü bir ilan Hilmi'nin

dikkatini çeker. İlanda güzel bir kadının akşam dans edeceği saat ve yer yazmaktadır. Eşkiyaların dağa çıkardıkları kızlara yaptırıldıkları şeyi kentlilerin para karşılığı yaptırıldıklarını gören Hilmi kadını izlemek ister. Akşam vakitlerinde dansözlerin dans ettiği mekâna gidilir. Mahir Hilmi'yle ortak olup yeni bir işe başlamak istemektedir. Fakat Hilmi yanında oturan Mariz adlı kadınla ilgilenir. Fakat içkinin de etkisiyle merhum eşini hatırlayan Hilmi fenalaşır. Arkadaşının yaşadığı sorunun farkına varan Mahir ona yeniden evlenmesi gerektiğini ve kendisi için uygun bir aday olduğunu söyler.

Hilmi'yle Şevkiye'nin Evlenme Süreci Merhum paşanın kızı annesiyle birlikte tüccar dayısının yanında yaşamaktadır. Mahir Şevkiye Hanım'ın Hilmi Bey'le evlendirilmesi için aracı olur. Kendisinden yaşça oldukça genç bir kızla evlenmeye olumlu bakmasa da Mahir Hilmi'ye Keşişdağı'ndaki çiftlik havasının kendisini genç tuttuğunu söyler. Şevkiye Hanım'la görüşen Hilmi Bey onun oldukça Batılı ve çağdaş bir kişilik olduğunu görür. Açık bir zihne sahip olsa da geleneklerine bağlı olan Hilmi Şevkiye Hanım'la evlenmeye olumlu yaklaşmaz. Fakat bir davet sırasında Şevkiye Mahir'e Hilmi Bey'i sorar. Mahir Şevkiye'ye Hilmi'yle evlenmeyi isteyip istemeyeceğini sorar. Şevkiye Hilmi istediği takdirde onunla evlenebileceğini söyler. Kendisine gösterilmiş olan ilgiyle önyargıları kırılan ve yumuşayan Hilmi Bey Şevkiye'yle evlenme konusuna olumlu bakmaya başlar.

Fabrika Satış Sürecinin Evliliğin Önündeki Bir Engele Dönüşmesi Nihayet ikili arasında nikâh kıyılması konusunda anlaşmaya varılır ve Hilmi Bey'in kapısı bir gün sert bir şekilde vurulur. Mahir Hilmi'ye öfkeli ve üzüntülü bir halde Şevkiye'yle evlenemeyeceğini söyler. Zira Şevkiye'yle evlenmeye talip olan bir palamut tüccarı Şevkiye'nin konserve fabrikatörü olan dayısından fabrikasını on bin liraya almış fakat Şevkiye'nin başkasına verildiğini öğrenmesi üzerine öfkelenerek bu anlaşmadan vazgeçmiştir. Bundan dolayı Şevkiye'nin dayısı evliliğin gerçekleşemeyeceğinin Hilmi'ye bildirilmesini istemiştir. Şevkiye'yle evlenme fikrine fazlasıyla alışmış ve kanıksamış olan Hilmi Mahir'e üzülmemesini ve fabrikayı satın almaya karar verdiğini söyler. Palamut tüccarını rakibi olarak gören ve Şevkiye'yi kıskanan Hilmi Bey ortadaki sorunu servetinin bir kısmını harcayarak çözer. Aynı zamanda artık Şevkiye'yi kaybetmeyi erkeklik gururuna da yediremez.

Hilmi Bey'in Kandırıldığını Öğrenmesi Nikâhın kıyılmasının ardından Şevkiye Hanım'ın durgunluğu Hilmi Bey'i düşündürmeye ve endişelendirmeye başlar. Hilmi Şevkiye'nin kendisiyle nişanlanmış olmaktan pişman olduğunu düşünmeye başlamıştır. Nikah alışverişi sırasında çok fazla şey alınması ve Şevkiye'nin çok fazla abur cubur yemesi Hilmi'yi yorar. Mekânlardan birinde Hilmi'ye Şevkiye'nin babasıymış gibi hitap edilir. Fakat Hilmi öfkelenmiş olsa da sakinliğini korumayı başarır. Bir gün evinde bir pusula bulan Hilmi Şevkiye'nin uzun süredir genç bir doktorla görüştüğünü öğrenir. Kandırıldığını anlayan Hilmi öfke nöbeti geçirerek Şişli'deki eve gidip hesap sormak ister. Fakat sakinleşip eve geri dönen Hilmi Şevkiye'den ayrılmaya karar verir. Şevkiye'nin ailesi ve Hilmi arasında anlaşmazlık yaşanır. Aile Hilmi'ye geri ödeme yapmayı reddeder. Fakat Mahir'in girişimiyle zararının büyük bölümünü telafi eden Hilmi Şevkiye'den ayrılır ve Bursa'ya geri döner.

Hilmi'nin Mahir'in Sahtekârlığını Öğrenmesi İki yıl sonra yeniden İstanbul'a giden Hilmi, Haydarpaşa Garı'ndaki iki adamın Mahir'in bulaştığı bir dolandırıcılık olayından bahsettiklerini duyar ve onlara kulak kabartır. Mahir'in fabrika satışından komisyon aldığını ve Şevkiye'yi Hilmi evliliğinin tamamen planın bir parçası olduğundan bahsederler. Fakat Hilmi'nin gerçeği öğrenmesi üzerine kaybettiklerini geri almak çok mücadele verdiğini ve zararının çoğunu telafi ettiğini de söylerler. Kendisine çingene ve şantajcı denmesini hazmeden Hilmi Bey, enayi olduğunun söylenmemesi üzerine bu sıfatları kabullenmiştir.

Temalar

Sahtekârlık Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra devlet kademelerinde çeşitli görevler yapmış olan Teneke Mahir yasa dışı yollardan kolay para kazanma ve zengin olma çabası içine girmiştir. Kaymakamlık yaptığı dönemlerde içine bulaşmış olduğu yasa dışı işler uzaktaki sancaklarda bile duyulmuştur. Bursa'da çiftlik sahibi ve varlıklı biri olduğunu bildiği Hilmi Bey'in İstanbul'a geldiğini öğrenmesi üzerine kendisinden yardım isteyen varlıklı bir aileye eski okul arkadaşını dolandırarak yardım etmeye karar verir. Hilmi Bey'i erkeklik zaaflarını ve yalnızlığını kullanarak kandırmayı başaran Mahir ona konserve fabrikası satın aldırır ve bu satış üzerinden kendisi de komisyon alır. Merhum bir paşanın kızı ve bir konserve fabrikatörünün yeğeni olan Şevkiye Hanım, başka birini sevip görüşüyor olmasına rağmen maddi kaygılar nedeniyle Hilmi Bey'le düzmece bir evlilik yapmaya razı olur. Sermaye, mülk ve kendi ürettiği meta karşısında değersizleşip şeyleşmeye uğramış olan kentsoylu

bireyin içine düşmüş olduğu acıklı durum gerçekçi uygulamaların aracılığıyla okurun gözleri önüne serilir.

Kayıp Yakın zaman önce eşini kaybetmiş olan Hilmi Bey'in yaşadığı acı kendi ağzından okura aktarılır. Hem anlatının başkarakteri hem de ben-öyküsel anlatıcısı olan Hilmi Bey ellili yaşlarına merdiven dayamış olan birinin yaşayabileceği en büyük acının eşini kaybetmek olacağını dillendirir. Eşinin hayatını kaybetmiş olmasının ardından kendisi de tinsel olarak kaybolmuş olan Hilmi Bey, yaşadığı acıyı hafifletmek için evlenmeyi düşünse de bunun büyük bir hata olacağını bilmektedir. Zira kendisinden yaşça büyük birisiyle evlenmenin anlamsız, kendisinden yaşça küçük birisiyle evlenmesininse zor ve yorucu bir iş olacağını düşünür. Yaşamış olduğu kaybın neden olduğu acıya direnmeye çalışan Hilmi Bey travmatik bir insana dönüşür. Özellikle duygusal olarak savunmasız olduğu zamanlarda eşi aklına gelir ve içsel olarak derin bir çöküntü yaşar. İkinci defa evlenmeyi düşünmese de yaşanan bazı olaylar ve yaşadığı sinirsel buhran nedeniyle bu fikre sıcak bakmaya başlar.

İç Gözlem Yakın zaman önce eşini kaybetmiş olan Hilmi Bey'i anlatıda ben-öyküsel anlatıcı olarak görürüz. Dolayısıyla Hilmi Bey'in iç dünyasının iç monolog ve düşünce akışı gibi anlatım uygulamalarıyla okura aktarıldığını görmekteyiz. Başkarakter ve ben-öyküsel anlatıcı olan Hilmi Bey'in iç monologları aracılığıyla onun eşinin ölümü karşısında neler hissettiğini, yeni bir evliliğe nasıl baktığını, kendinden yaşça genç bir kadının ilgisi karşısında nasıl evlenmeye razı olduğunu, kandırıldığını anladığı zaman yaşadığı öfkeyi ve insanın nasıl ikilemlerle ve anlaşılmazlıklarla dolu bir canlı olduğunu görmesi karşısında neler düşündüğünü birincil ağızdan okuruz. Eserlerinde bilhassa insan psikolojisini irdeleyen Reşat Nuri Güntekin'in bu eserinde eşini kaybetmiş ve ilgiye muhtaç olan bir adamın zaaflarının kentli bir dostu tarafından suiistimal edilmesi karşısında neler düşündüğü, neler hissettiği ve nasıl tepki verdiği ortaya koyulur.

Kişi İncelemesi

Hilmi Bey (Açık/Sosyal/Sorumsuz/Duygusal) Eşsüremsel anlatı zamanından iki yıl önce eşini kaybetmiş olan Hilmi Bey ellili yaşlarında olmasına rağmen yaşını soranlara kırk yaşında olduğunu söylemektedir. Bursa'daki Keleş Dağı'na (Uludağ) yakın bir çiftlikte ikamet eden karakter varlıklı bir isimdir ve Hukuk mezunudur. İki çocuğu vardır. Anlatının başkarakteri ve ben-öyküsel anlatıcısı olan Hilmi Bey'in eşini kaybetmiş olmaktan kaynaklanan sinirsel ve tinsel bunalımı gerçekçi uygulamalar ışığında irdelenir ve ortaya konur. Eşinin acısını unutmak ve bir nebze de olsa rahatlamak amacıyla İstanbul'a gidip Şahinpaşa otelinde konaklamaya başlayan Hilmi Bey Hukuktan arkadaşı Teneke Mahir'le karşılaşır. Şevkiye Hanım'ın ailesiyle yapmış olduğu anlaşma sonucu Mahir Hilmi'yi dolandırır. Kendinden yaşça genç bir kadından ilgi gören Hilmi Bey yumuşar ve huzura yeniden kavuşacağını sanır. İç monologlar ve düşünce akışları aracılığıyla Hilmi Bey'in duyguları ve düşünceleri yakından gözlemlenir.

Müteessir Yakın zaman önce eşini kaybetmiş olan Hilmi Bey, yaşamış olduğu acı verici olayın etkisinde kalmıştır: "Yaşımı soran olursa kırk deyip geçiyorum amma hemen hemen elliye yanaştım. Bu yaşta adam için karısının ölmesi kadar büyük felâket olmuyor" (R. Güntekin 2000, 5).

Karamsar Bir an için evlenmeyi düşünse de hem yaşından hem de zamanın mevcut ruhundan dolayı arzuladığı gibi birini bulamayacağını düşünür: "Bu zamanda helâl süt emmiş kaçta kaç çıkar? Diyelim ki öyle birine rasgetirdik. Değil mi ki dini bütün, ahlâkı düzgün olduğu için sana sadakat gösterecek" (R. Güntekin 2000, 5).

Şaşkın Hiç beklemediği bir zamanda eski bir okul arkadaşını görmesi üzerine çok şaşırır: "Bir de dikkatli bakınca ne göreyim? Eski Hukuk arkadaşlarımdan "Teneke Mahir" değil mi?" (R. Güntekin 2000, 7).

Umursamaz İstanbul'a gittiği zaman alkolün etkisiyle kendini kaybeder: "Oooo... Hayat varmış... İki günlük ömrümü neye ah-ü vâh ile, yahut çiftlikte tezek kokusu koklamakla geçirmeli?" diyordum. Öyle hafifmişim ki ayağa kalksam şu havada birbirine sarılıp oynayan kırmızılı yeşilli dumanlar içinde dolaşabileceğimi sanıyordum" (R. Güntekin 2000, 10).

Travmatik Eşini kaybetmiş olmanın verdiği acı travmatik bir kişiliğe dönüşmesine sebep olmuştur: “Midem altüst oldu. Fena bir ağlama geldi; locadakiler hep şaşırılmışlardı. Mahir koluma girerek beni karanlık ve serin bir taşığa çıkardı; bol su ile yüzümü yıkadı” (R. Güntekin 2000, 12).

Yenilikçi Aslında geleneklerine bağlı bir kişi olsa da yeniliklere açıktır: “Alacağım kadınla evvelden görüşmek falan gibi işin yeni cihetleri bilmem neden hoşuma gidiyordu. Alafranga bir aileyle münasebete girişeceğim için gerek kıyafet, gerek hal ü kal itibarıyla alâkadar-ül-istitae İstanbul zenginlerine yaklaşmak istedim” (R. Güntekin 2000, 14).

Gururlu Şevkiye'yle evlenmeye talip olan palamut tüccarını kendine rakip olarak görür ve onunla mücadeleye girer: “– İşi inada mı bindiriyorlar, benimle rekabete mi kalkıyorlar? Bana meydan okuyanın ben alnını karışlarım, diye bağırdım” (R. Güntekin 2000, 17).

Mağdur Anlatının sonunda yaşadığı şeylerin tamamen düzmece olduğunu ve kandırıldığını anlar: “İnsan çok anlaşılmaz mahlûk... Şantajcı, çingene falan gibi sıfatları bile icabına göre hazmediyor. Tek enayi demesinler diye...” (R. Güntekin 2000, 23).

BOYUNDURUK

Kişiler

<i>Celil Hıfzı Araman</i>	Kırk beş yaşlarında olan kimya profesörü anlatının başkarakteridir.
<i>Sadiye Araman</i>	Celil Hıfzı Bey'in kırklı yaşlarda olan sadist, hedonist ve narsist eşidir.
<i>Rıfkı Araman</i>	Sadiye Hanım'ın dokuz yaşında olan ilkokul öğrencisi oğludur.
<i>Zarif</i>	Sadiye Hanım'ın amcazadesidir. Angarya işlerde çalışan bir çıkarıcıdır.
<i>Sefa Bey</i>	Celil Hıfzı Bey'in aynı mektepte okuduğu avukat arkadaşıdır.
<i>Hafız Hanım</i>	Celil Hıfzı'yı inançlı ve geleneklere bağlı biri olarak büyüten teyzesidir
<i>Ahmet Nizami Bey</i>	Celil Hıfzı'nın Mudanya'da yaşayan süt kardeşidir. Emekli binbaşısıdır.
<i>Nazik Dudu</i>	Celil Hıfzı'nın Samatya'da yaşayan Ermeni asıllı bir dostudur.

Anlatıda yer alan figüratif anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Bulaşıkçı kadın, Emekli Binbaşı, Hacı Melik (Celil Hıfzı'nın hiç görmediği bir akrabasıdır), Zülkadir Paşa (Celil Hıfzı'nın hiç görmediği bir akrabasıdır), Nâsira yenge (Celil Hıfzı'nın hiç görmediği bir akrabasıdır), Felek bacı (Celil Hıfzı'nın hiç görmediği bir akrabasıdır), Arap dilenci, Asker, Emekli gümrük müdürü (Sadiye Hanımın babasıdır), Komşu (Celil Hıfzı'yı Galatasaray'a gönderen kişi), Hanife Hanım (Zarif'in mektuplarını Sadiye'ye ulaştıran kişidir), balıkçılar vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Celil Hıfzı'nın Sadiye Hanım'ın Düzenlediği Davet İçin Hazırlık Yapması Yaklaşık olarak kırk beş yaşına erişmiş bir profesör olan Celil Hıfzı Bey eşinin düzenlediği bir davette ikram edilecek yemekleri hazırlamak amacıyla fakültede verdiği dersin bitmesinin hemen ardından mantar çıkmış olan ayağıyla hızlı bir şekilde eve doğru ilerler. Mart ayı geldiğinde ayaklarında mantar çıkan Celil Hıfzı, bütün meslektaşları ve doktor arkadaşları kanserin ya da sonsuz hayatın formülünü ararken o tebessüm ederek mantarın çaresini aramıştır. Bütün çabalarına rağmen rahatsızlığını giderecek bir formül bulamamıştır. Eşi Sadiye Hanım'ı memnun etmek ve rahat ettirmek için hizmetçi tutsa da eşinin hizmetçilerden memnun kalmamasından ya da hizmetçilerin çok az bir meblağ için onun huysuzluklarına katlanmak istememelerinden dolayı bunlar birkaç ayda bir değişmektedir. Evde çalışan bir hizmetçi olmadığı zamanlarda Celil Hıfzı Bey mutfak işleriyle ilgilenmektedir ve genellikle senenin altı ayında ev işleriyle ilgilenir. Zira Sadiye Hanım evlendiği günden beridir hiçbir ev işi yapmamıştır. Fakat bütün bu olumsuzluklara rağmen Celil Hıfzı Bey yemek yapmaktan çok hoşlanmaktadır. Özellikle tencerede yemeğin piştiği zamanlarda oturup dilediği kitabı okur. Ayrıca yemek yapması sayesinde eşinin dırdırından ve huysuzluğundan da kurtulur. Zira Sadiye Hanım mutfaktan nefret ettiği için eşiyile kavga edeceği zaman bile bunu mutfağın dışındaki taşıktan yapar.

Sadiye Hanım'ın Misafirde Eğlenmesi ve Celil Hıfzı'nın Mutfakta Çalışması Sadiye Hanım'ın komşularına misafirliğe gittiği bir sırada Celil Hıfzı Bey yemeği hazırlar ve kimyager olmasına rağmen merak duyduğu tarih, felsefe ve edebiyat gibi alanlarda kitaplar okur. Genellikle oldukça sakin bir mizacı olan ve evin düzenine pek karışmayan Celil Hıfzı terliklerinin başkaları tarafından giyilmesine hatta onları kendisinden başka birinin ellemesine bile tahammül edemez. Bundan dolayı terliklerini

daima gardırobun en dibine koyar. Fakat Sadiye Hanım Celil Hıfzı'yı kızdırmak ve sabrını zorlamak için terlikleri ziyarete gelen misafirlere verir ve zaman zaman onunla Rıfki'yı döver. Hatta bu terliklerle böcek öldürdüğü de olur. Bir süredir üşüme sorunu yaşayan Celil Hıfzı Bey mutfakta başına takke takmaya başlar. Okuldaki öğrenciler tarafından alay konusu olduğu için dışarıda takke takmaktan vazgeçer. Her şeye rağmen evin bütün ihtiyaçlarını şikâyet etmeksizin gidermeye çalışır. Zira laboratuvarında çalışmakla mutfakta çalışmayı birbirine çok benzetir. Hatta mutfağının serinliğiyle övünen Celil Hıfzı, mutfağındaki serinliği laboratuvarın sıcaklığına tercih eder. Evinde bulunup çalışmayı çok seven Celil Hıfzı Bey, menüye son dakika eklenen lalanganın malzemeleri haricinde zerzevatçının gerekli bütün malzemeleri kilere bırakmış olduğunu görür. Celil Hıfzı Rıfki'yı zerzevatçıya göndererek bu sorunu çözmeye karar verir. Zira Sadiye Hanım Celil Hıfzı Bey'den özellikle lalanga yemeği yapmasını istemiştir. Evdeki bulaşık yığınının bulaşıkçı kadının eve gelmemiş olduğunu anlayan Celil Hıfzı Bey ne yapacağını bilemez. Zira eşinin de söylediği gibi idrar ve benzeri çok daha iğrendirici şeyler üzerinde inceleme ve deneyler yapmasına rağmen bulaşık yıkamayı sevmemesi tuhaf bir durumdur. Terkos suyunun da kesik olduğunu gören Celil Hıfzı, itfaiye araçlarını gördüğünü ve bir yerde yangın çıktığını hatırlar. Su almak için çeşmeye gitmeye karar verir ve çamura bulanıp ısırganlara takılarak oraya varmayı başarır.

Celil Hıfzı'nın Rıfki'nin Sadiye Yüzünden Yeniden Sokakta Kaldığını Görmesi Çeşme başında birtakım serserilerin olmasından endişe eden Celil Hıfzı Bey'in korktuğu şey gerçekleşmez. Çeşme başında yalnızca gaz tenekesine su dolduran bir er ve su içmek için sıra bekleyen bir Arap dilenci vardır. Gaz tenekesine su dolduran er su içmek isteyen dilenciye dua karşılığında yer verir. Dilencinin su içtiği sırada asker, çeşme duvarının üstüne oturmuş ve sarığa benzer bir başlık takmış olan profesörü geldiği konağın aşçısı sanarak bazı sorular sorar. Üzerindeki kıyafet nedeniyle bozuntuya vermek istemeyen Celil Hıfzı Bey konağın sahibi olduğunu söylemeden askerle sohbet etmeye başlar. Bu sohbet sayesinde çok fazla şey okumasına rağmen tarım ve hayvancılık konusunda yeterince şey bilmediğini fark eder. Binbaşının evinde görevli olan Sinoplu ere köyde geçen bir öykü anlatırken duvarın ardındaki boş araziden gelen sesi oğlu Rıfki'ninkine benzetir. Duvarın ardına bakan Celil Hıfzı Bey'in, oğlunun serseri çocuklarla birlikte oyun oynadığını görünce canı sıkılır. Rıfki'nin onlarla birlikte oyun oynamasından ve onlardan edepsizce şeyler öğrenmesinden rahatsız olan profesör onu yanına çağırır ve ona kızmak için kendini hazırlar. Celil Hıfzı Bey Rıfki'ya kızmak istese de çocuk annesi evde olmadığı için sokakta kalmıştır. Boş vaktini sokakta oyun oynayan çocuklarla birlikte geçirecek doldurmak istemiştir. Profesör, yaş aldıkça daha da sorumsuzlaşıp huysuzlaşan eşine içten içe öfkelenir. Kendisine yapılanları kabullense de oğluna karşı olan sorumsuzluğu onu içten içe öfkelenendir.

Celil Hıfzı'nın Aile Geçmişini ve Evliliğini Sorgulaması Yemeğin pişmesi beklenirken Celil Hıfzı Bey mutfakta kitap okur ve Rıfki da bahçenin bir köşesinde kiremit parçalarından fırın yapar. Celil Hıfzı'nın en sevdiği anlar mutfakta kitap okuduğu ve oğlunun bahçede oyun oynadığı anlardır. Sorumsuz olan ve iyi bir eş olmadığı gibi çocuğuna da annelik yapmayan Sadiye Hanım'a kızgın olan profesör hayatını gözden geçirmeye başlar. Annesini hiç tanımamıştır ve babasıyla ilgili yalnızca onun tarafından bir duvarın tepesinde yarı çıplak vaziyette yakalanıp dövüldüğü bir anı hatırlar. Profesör, büyük teyzesi Hafız Hanım tarafından yirmi yıl boyunca Frenklerin Culte des morts olarak adlandırdıkları bir anlayışla büyütülmüştür. Yaşayanlarla neredeyse hiç ilgilenmeyen ve mahalledeki kimseyle konuşmayan Hafız Hanım Celil Hıfzı'ya sürekli olarak ölmüş yakınlarının anılarını anlatmıştır. Hacı Melik'in Beytullah'ı tavaf ederken Araplar tarafından nasıl soyulduğunu dinlerken eğlenmiş ve Ruslar tarafından Zülkadir'in sağ kolunun nasıl kesildiğini dinlediğinde üzülmüştür. Zلزle sırasında korku içinde çırılçıplak bir vaziyette hamamdan dışarı kaçan Felek bacının öyküsü de hatırlanmaya değer anılardandır. Hayatı boyunca hiç görmemiş olduğu insanlarla ilgili o kadar çok şey dinlemiştir ki kişilerin simaları zihninde canlanmaktadır. Çocuğu bir sūfi derviş gibi yetiştirmekten kurtarmak isteyen babanın bir komşusu onun Galatasaray'a verilmesine önyak olmuştur. Bu sayede Celil Hıfzı bir hafız olmak yerine profesör olmuştur. Hafız Hanım Celil Hıfzı'yı okula yazdıranlara her fırsatta lanet okumuşsa da Celil Hıfzı fırsat buldukça teyzesinin yanına gelmiş ve onun belirlediği şekilde davranıp yaşamaya devam etmiştir. Yaşlandığı ve hastalandığı bir dönemde Hafız Hanım otuz yaşına gelmiş olan Celil Hıfzı'dan münasip bir kız bulup evlenmesini ister. Evliliği düşünmemesine rağmen Celil Hıfzı hasta teyzesinin isteğini yerine getirmek amacıyla Fındıklı'daki emekli bir gümrük müdürünün kızı olan Sadiye'yle saçlarını sarıya boyaması şartıyla evlenmiştir. Sadiye'den sevgi ve ilgi göreceğini sanan Hafız Hanım en büyük yanılığını ve pişmanlığını yaşar. Zira Hafız Hanım Sadiye'ye kaynanalık yapmak istese de Sadiye onun her isteğini ve emrini şiddetle geri çevirir. Henüz yaşça genç olduğu için daha güçlü ve dinç olan Sadiye her tartışmada Hafız Hanım'ın üzerinde üstünlük kurar. Sadiye, fenalaşma veya ölme taklidi yapan Hafız Hanım'a kayıtsız kalır. Evliliğin üzerinden altı ay geçtikten

sonra Hafız Hanım bilinmeyen bir sebepten hayatını kaybeder. Celil Hıfzı Hafız Hanım'ın ölümünden hem eşini hem de kendini sorumlu tutar. Ardından Sadiye'nin hareketli ve renkli hayatına uyum sağlamayı denemişse de bunu yapamamıştır. Sadiye yüzünden bir eğlence sırasında uyuyakaldığı için kendisiyle dalga geçen bir adamı dövmüş olmasından dolayı işini kaybetme tehlikesi yaşamıştır. O günden sonra Celil Hıfzı kendi bildiği hayata geri dönmüş ve ikili aynı evde yaşayan birer komşu haline gelmiştir.

Celil Hıfzı'nın Sadiye'nin Zarif'le Birlikte Olduğunu Öğrenmesi Rıfki Celil Hıfzı'ya, yıllar önce Berlin'de düzenlenen bir konferansa gittiğinde kendisine almış olduğu aşçı takımıyla oynamak istediğini söyler. Celil Hıfzı'yı üzmetten adeta haz duyan Sadiye Hanım, onu yalnızca oğlula cezalandırabileceğini bildiği için oğluna aşçı takımıyla oynamayı yasaklamıştır. Berlin'deki konferans sırasında eşinin istediği pahalı ve lüks eşyaları almak için her fırsatta konferanstan kaçmış olan Celil Hıfzı, eşinin sevgisine ve merhametine nail olma ümidiyle her fedakârlığı yapmıştır. Fakat ne yaptıysa onu memnun etmeyi başaramamıştır. Artık eşinin yapmış olduğu küstahlıklara sabretmemeye karar vermiş olan Celil Hıfzı aşçı takımının saklandığı tavan arasına onu almak amacıyla gider. Tavan arası ailenin antika eşyalarıyla doludur. Eski eşyaların karıştırıldığı ve hem hüzün hem de mutluluk veren anıların hatırlandığı bir sırada eski vesikaların arasında Sadiye'nin adının geçtiği bir mektup bulunur. Mektubu okuyan Celil Hıfzı bunun Zarif tarafından Sadiye'ye yazılmış bir aşk mektubu olduğunu görür. Aynı zamanda mektupta yazılanlardan Zarif'in Rıfki'nin asıl babası olduğu anlaşılır. Yalnızca kumar oynamayı bilmekten başka hiçbir meziyeti olmayan Zarif'e Celil Hıfzı Bey kantar memurluğu ve kâtiplik gibi angarya işler bulmuş ve en sonunda da onu Mersin'e göndermiştir. Fakat Zarif ya kendini işten attırmış ya da işi beğenmediği için işten ayrılmıştır. İşsiz kaldığı dönemlerde eniştesinin evinde kalan Zarif, Celil Hıfzı'nın bir süre evden uzaklaştığı bir dönemde Sadiye Hanım'la birlikte olmuş ve bu ilişki sonucunda bir çocuk dünyaya gelmiştir. Eşinin her huysuzluğuna yalnızca namuslu ve sadık olduğu için katlanmış olan Celil Hıfzı Bey'in tutunduğu son dal da kırılmıştır. Artık boynundaki boyunduruktan kurtulma zamanı gelmiştir.

Celil Hıfzı'nın Boyunduruğundan Kurtulması Mektupta kendisinden "Allahlık adam" diye bahsedilmesinden çevresinde olup bitenlerden bihaber olduğunun vurgulandığını anlar. Fakat Sadiye Hanım'ın uzun zamandır gözlerinin içine bakmamış olan Celil Hıfzı Bey arkasından çevrilen işlerden haberdar olmasının mümkün olmadığını düşünür. Soğukkanlılıkla yanmakta olan yemekle ilgilenen Celil Hıfzı Bey, böylesi bir durumda bunu düşünmüş olabilmesine şaşırır. Fakat kısa sürelik bir muhakemenin ardından aslında insanların şeref denen şeye zerrece önem vermediklerini ve aslında maddi kayıp yaşamaktan ya da isimlerinin kirlenmesinden korktuklarına kanaat getirir. Ayrıca en sonunda başındaki bir dert olarak gördüğü Sadiye Hanım'dan sorunsuz bir şekilde kurtulma fırsatı elde ettiği için sevinir. Davet sırasında Celil Hıfzı hiç olmadığı kadar güler, eğlenir, konuşur ve şarkı söyler. Konukların evden ayrılmasından sonra da sükunetini koruyan Celil Hıfzı Bey eşiyile yarın sabah ilgilenmeye karar verir. Fakat Sadiye Hanım davetteki davranışlarından dolayı Celil Hıfzı'ya söylenmeye başlamış ve herkesin ona aptal gözüyle baktığını söylemiştir. Bunun üzerine Celil Hıfzı Sadiye Hanım'ın utanmazlığına daha fazla katlanamaz ve kendisine "aptal adam" diyen kişinin Zarif olup olmadığını sorar. Ardından cebindeki mektubu çıkarıp Sadiye Hanım'a verir. Mektubu yarısına kadar okuduktan sonra fenalaşan Sadiye Hanım baygınlık geçirir. Bir süre sonra ayılan Sadiye Hanım neden bayıldığını hatırlayınca sinir krizi geçiriyormuş gibi davranır. Sadiye Hanım Celil Hıfzı'dan af diler. Kendisinden ayrılması durumunda kendini öldüreceğini söyler. Fakat Celil Hıfzı Bey Sadiye Hanım'a kendisini öldürmesine gerek olmadığını, aksi halde onu bizzat kendisinin çoktan öldürmüş olacağını söyleyip uyumak üzere odasına gider.

Celil Hıfzı'nın Evden Ayrılması Ertesi sabah Sadiye Hanım Celil Hıfzı Bey'den yeniden af diler ve yapmış olduğu kabahatin mazeretlerini sıralar. Fakat Celil Hıfzı Bey Sadiye Hanım'ı dinlerken onun adına utanır. Celil Hıfzı'nın aşağılayıcı söylemleri karşısında Sadiye Hanım öfkelenip saldırmaya ve hakaret etmeye başlar. Fakat Celil Hıfzı Bey onu hiç umursamadan oradan uzaklaşır. Yalnızca Rıfki için üzülebileceğini düşünse de yıllarca kendine ait olamayan bir çocuğa bakmış ve kandırılmış olduğu için bunun saçma olacağına kanaat getirir.

Celil Hıfzı'nın Uzaklaşması ve Kendini Dinlemesi Eski bir mektep arkadaşı olan avukat dostunu boşanma davasıyla ilgilenmesi için vekil olarak tutan Celil Hıfzı Bey Sefa Bey'e kati olarak boşanmak istediğini söyler. Fakat iki tarafa da hem zaman kazandırmak hem de daha iyi karar almak için boşanma davasının gelecekteki bir tarihte görülmesine karar verilir. Bu süre zarfında ikili ayrı evlerde yaşayacaktır. Farklı evlerde yaşamaya başlamalarının ardından Celil Hıfzı Bey balık tutmaya başlamıştır. Balık yemeyi çok seven Celil Hıfzı ilk defa balık tutmanın da tadına varmıştır. Yaz tatiline

yaklaşılrken böbreklerinde bir sorun olduğunu mazeret gösterip kaplıcalara gideceği bahanesiyle izin alıp biraz daha erken tatile çıkararak Mudanya'daki süt kardeşi Ahmet Nizami Bey'in yanına gider. Yaz bitene kadar orada kalır ve bol bol balık tutup içkili sofralarda sohbet eder. Sadiye Hanım tarafından kendisine yapılan bir edepsizlikten sonra Nizami Bey onu kendine düşman bellemiş ve Celil Hıfzı Bey'e boşanma konusunda tam destek vermiştir. Celil Hıfzı Bey Nizami Bey'in yanında kaldığı süre içinde aslında çok küçük şeylerden mutlu olabildiğini fark eder ve bunca yıl Sadiye Hanım'a neden katlanmış olduğunu sorgular. Mudanya'da kaldığı süre boyunca başkalarından sevgi ve saygı görmüş olan Celil Hıfzı ne kadar büyük bir hata yaptığını anlamıştır.

Celil Hıfzı'nın Rıfkı'yı Yeni Boyunduruğu Yapması

Sonbahar dönemi sınavları için Eylül ayında İstanbul'a döndüğünde Sadiye Hanım'la karşılaşmamak için Samatya'daki Ermeni asıllı bir kadın olan Nazik Dudu'nun evinde kalan dostunun teklifi üzerine onun yanına gider. Bir gün fakülteden eve dönerken oyun oynayan dilenci çocukları izleyen Rıfkı'yla göz göze gelir. Celil Hıfzı Rıfkı'yı görmezlikten gelerek yoluna devam etse de Rıfkı onun peşine takılır ve arkasından suçunun ne olduğunu sorar. Celil Hıfzı Bey, aynı soru ikinci defa sorulduğunda sert bir üslupla onu uzaklaştırmayı başarır. Kısa gelen kıyafetlerinden Rıfkı'nın büyümüş olduğunu, Sadiye Hanım'a vermiş olduğu paraların çarçur edildiğini ve Sadiye Hanım'ın çocuğu sokakta bırakmaya devam ettiğini anlar. Rıfkı'nın durumuna üzölen ve onun Sadiye Hanım'ın yanında perişan olacağını anlayan Celil Hıfzı Bey Nazik Dudu'nun oğlunu kaybetmiş Kaynı Bedros'la oturduğu bir içki masasında yapılan sohbetten ve dinlenen müzikten etkilenerek vicdanına yenik düşer ve Rıfkı'yı yanına almaya karar verir. Sadiye Hanım'dan kesin olarak boşanıp Rıfkı'yı oğlu olarak değil bir dost olarak yanına almak ister. Uygun meblağda bir aylık ve evlerinden biri karşılığında Sadiye Hanım'ın bu teklife sevinçle rıza göstereceğine emindir. Böylece kendini yeniden boyunduruk altına almış olur.

Temalar

Nefret *Boyunduruk* adlı uzun öyküde, kendisini yetiştirip büyötmüş olan büyük teyzesinin yaşlandığı ve hastalandığı bir dönemde onun en büyük arzusunu yerine getirmeyi bir vazife olarak görmüş olan Celil Hıfzı Bey'in Sadiye Hanım'la evlenmesi ve yaşadıkları evlilik anlatılır. Fakat bu evlilik beklenenin aksine yalnızca mutsuzluk getirir. Sadiye Hanım ailesine ve yakın çevresine oldukça kötü davranır. Fakat Celil Hıfzı Bey Sadiye Hanım'ın bütün olumsuzluklarına hem oğlu Rıfkı'nın istikbali hem de bu zamana kadar onun tarafından aldatılmamış olduğu için katlanır. Fakat Rıfkı neredeyse on yaşına eriştikten sonra Celil Hıfzı tavan arasında bulduğu bir mektubu okuduğunda eşi tarafından aldatıldığını ve Rıfkı'nın kendi oğlu olmadığını öğrenir. Bu durumu büyük bir soğukkanlılıkla karşılayan Celil Hıfzı hiç vakit kaybetmeden boşanma kararı alır. Sahip olduğu imtiyazları kaybetmemek isteyen Sadiye Hanım Celil Hıfzı'ya pişman olduğunu ve af dilediğini söyler. Fakat Sadiye Hanım Celil Hıfzı'dan ayrıldıktan sonra da eski alışkanlıklarını aynı şekilde sürdürür. Sadiye Hanım Celil Hıfzı'yla oğlu Rıfkı'ya acı çektirmekten adeta zevk alır.

Sevgi *Boyunduruk* adlı öyküdeki nefret temasının yanında bir diğer tema da Celil Hıfzı'nın Rıfkı'ya duyduğu sevgidir. Sadiye Hanım amcasının oğlu Zarif'le gizlice birlikte olup gebe kalır. Yaşanan ilişki sonucunda Rıfkı dünyaya gelir. Sadiye Hanım Celil Hıfzı'yı yıllarca Rıfkı'nın kendi çocuğu olduğu konusunda kandırmıştır. Gerçeği öğrenmesi üzerine Celil Hıfzı bu talihsiz olayı hatırlamasına sebep olacak her şeyden uzaklaşmak hatta kurtulmak ister. Fakat yaşanan olaydan Rıfkı da Celil Hıfzı'yla birlikte haberdar olmuştur. Ayrılmanın ardından aylar geçtikten sonra Rıfkı'yı dilenci çocukları izlerken perişan bir durumda gören Celil Hıfzı onun durumuna acır. Onun bakımı için gönderdiği paraların çarçur edildiğini ve Sadiye Hanım'ın Rıfkı'yı sokakta unutmaya devam ettiğini anlar. Bir gece çocuğunu kaybetmiş olan Bedros'la içki masasında sohbet ederken dinlediği bir müzikten de etkilenerek Rıfkı'yı çocuğu olarak olmasa da bir dost olarak yanına almaya karar verir. Rıfkı'yı yanına alabilmek için Sadiye Hanım'a nafaka ödemeye ve evlerinden birini vermeye de razı olur.

Aile *Boyunduruk* adlı öyküde uzunca işlenen bir diğer tema da ailedir. Annesini hiç görmemiş ve babasıyla ilgili yalnızca onun tarafından nasıl dövöldüğünü hatırlayan Celil Hıfzı Bey büyük teyzesi Hafız Hanım tarafından büyötmöştür. Oldukça inançlı ve geleneklere bağlı bir karakter olmasının yanında kimseyle görüşmeyen ve konuşmayan Hafız Hanım Celil Hıfzı'yı Fransızların Culte des morts dedikleri bir gelenek anlayışıyla büyötmöştür. Hayatı boyunca sölalesindeki önemli insanların hatıralarını, kişiliklerini ve mizaçlarını dinlemiş olan Celil Hıfzı sűfiyâne bir mizaca sahip olduğu gibi oldukça romantik ve idealisttir. Babasının bir komşusunun girişimiyle Galatasaray'da okumaya başlasa da büyük teyzesinin kendisi için çizmiş olduğu yoldan ayrılmaz. Daha sonra evlenip

kendi yuvasını kuran Celil Hıfzı Bey, teyzesini kaybettikten sonra yalnız başına kalır. Sadiye Hanım Hafız Hanım'ın tam tersi kişilik özelliklerine sahiptir. Bundan dolayı Celil Hıfzı'yla Sadiye Hanım evli olmalarına rağmen aslında aynı evde yaşamaya mecbur iki karşıt dünya konumundadırlar. Celil Hıfzı'nın çalkantılarla dolu aile geçmişi anlatı boyunca işlenir. Hayatın ona öğrettiği şey sevdiklerini teker teker kaybetmek olsa da Rıfki ona umut olur. Ayrıca Sadiye Hanım'ın sorumluluğunda olduğu dönemlerde sürekli serseri çocukların yanında görülen Rıfki, Celil Hıfzı'nın yanındayken fırın yapar, oyuncaklarıyla ve aşçı takımıyla oynar. Rıfki'yi yanına alan Celil Hıfzı, onun gelecekte Sadiye Hanım gibi bir karaktere dönüşmesine de engel olur. Celil Hıfzı kendisini hayata bağlayan bir boyunduruğunun olması gerektiğini kabul eder.

Kişi İncelemesi

Celil Hıfzı Araman (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı) Anlatının başkarakteri ve bazı bölümlerdeki ben-öyküsel anlatıcısı eşsüremsel anlatı zamanında kırk beş yaşlarında olan evli bir kimya profesördür. Henüz çok küçükken annesini kaybetmiş ve babasıyla ilgili yalnızca onun tarafından dövueldüğü bir anı hatırlamaktadır. Büyük teyzesi Hafız Hanım tarafından büyüdülen Celil Hıfzı, Frenklerin Culte des morts adını verdikleri geleneksel bir anlayışla büyülmüştür. Bundan dolayı tokgözlü, mütevazı, evcimen, çalışkan, muhafazakâr, vicdanlı ve sağduyulu bir kişilik haline gelmiştir. Tarih, felsefe ve edebiyat gibi alanlara oldukça meraklı olsa da kimya profesördür. Galatasaray'daki eğitimini tamamladıktan sonra yaşlılıktan hasta yatağına düşen büyük teyzesinin en büyük arzusunu yerine getirmek amacıyla Fındıklı'da ikamet eden emekli gümrük müdürünün kızı Sadiye Hanım'la evlenir. Fakat bu evlilik beklenilen aksine mutluluk ve huzurdan ziyade sıkıntıdan başka bir şey getirmemiştir. Yıllarca eşinin bütün olumsuzluklarına sadece namuslu ve sadık olmasının yanı sıra Rıfki için katlanmış olan Celil Hıfzı bir gün eşi tarafından aldatıldığını öğrenir. Yıllarca gözü gibi bakıp büyüttüğü çocuğun başkasından olduğu da ortaya çıkar. Oldukça soğukkanlı, mantıklı, sakin ve özgüvenli bir karakter olarak eşinden ivedilikle boşanma kararı alır. Fakat bu boşanmadan en çok Rıfki'nin zarar göreceğini anlamasıyla vicdani ve duygusal olarak derin bir bunalım yaşayarak Sadiye Hanım'ın reddedemeyeceği bazı maddi fedakârlıklarda bulunarak Rıfki'yi yanına almaya karar verir.

İyimser Eşinden kaynaklanan bütün olumsuzluklara rağmen o olumlu olan şeyleri düşünmeye çalışır: “ – Yazın İstanbul'un en serin sayfiyesi muhakkak benim taşlıktır” (R. Güntekin 2000, 28).

Uysal Eşinin her isteğine sorgusuz sualsiz itaat eder: “Tekrar adam bulununcaya kadar geçen bir iki hafta içinde aşçı vekilliği profesöre düşerdi. Bu iş evlendikleri tarihten beri aşağı yukarı böyle gidiyor ve Celil Hıfzı'nın yılda en aşağı altı ayı mutfakta geçiyordu” (R. Güntekin 2000, 28).

Çalışkan “Profesör mutfak işlerinden gerçekten zevk alıyor, yarım ağızla daima şikâyet etmesine rağmen hayatının en tatlı saatleri mutfakta geçenler oluyordu” (R. Güntekin 2000, 29).

Meraklı “Kitap okumak, hele tarih, felsefe, edebiyat vesaire kitapları okumak öteki fen profesörlerinin pek adetleri değildi. Fakat o, bunları bir fen adamı için ayıp olacak derecede severdi” (R. Güntekin 2000, 31).

Ayrımcı Oğlunun sokak çocuklarıyla oynamasını istemez: “ – Bak Rıfki, böyle viranelerde, toz toprak içinde arsız sokak çocuklarıyla oynamak sana yaraşır mı? Bir daha görmeyeyim. Yoksa külâhları değiştiririz” (R. Güntekin 2000, 41).

Şaşkın “Celil Hıfzı'nın karısından beklemeyeceği pislik yoktu. Fakat nedense bunu hiç aklına getirmemişti” (R. Güntekin 2000, 67).

Duygusal “Celil Hıfzı, ne zaman bu tavan arasına çıksa bir parça gecikirdi; burası bir nevi aile müzesiydi. Neler yoktu içinde; rutubetten, küften ölü çehreleri gibi dekompoze olmuş üstüste yığılı aile resimlerinden Zülkadir paşanın kırık semaverine ve Nâsıra Yengenin intikanına kadar neler yoktu” (R. Güntekin 2000, 64).

Soğukkanlı Eşi tarafından aldatıldığını öğrenmesine rağmen sükunetini korumayı başarır: “ – Bana kalırsa öldürmesen daha iyi olur... Böyle bir şeye lüzum olsaydı ben seni öldürürdüm... Beyhude patırdıya ne hacet!.. Haydi şimdilik Allahaismarladık” (R. Güntekin 2000, 76).

Sadiye Araman (Kapalı/Asosyal/Sorumsuz/Duygusal) Fındıklı'da ikamet eden emekli bir gümrük müdürünün kızı olan Sadiye Hanım genç yaşlardayken Celil Hıfzı Bey'le evlendirilir. Kestane rengiyle kızılımsı bir saç rengi olsa da Celil Hıfzı'nın isteği üzerine saçları sarıya boyatılmıştır. Celil Hıfzı tarafından neredeyse kırk yaşında olduğu söylense de kırk yaşının üzerinde olma ihtimali de vardır. Celil Hıfzı Bey'le görücü usulüyle evlenmiş olan Sadiye Hanım o günden sonra herkes için ciddi bir sorun haline gelmiştir. Büyük teyze Hafız Hanım'a çok kötü davranarak ve her konuda onunla ihtilafa düşerek onun altı ay içinde ölmesinin sebeplerinden biri olur. Evlendiği günden itibaren ne eşine iyi bir eş olmuştur ne de çocuğuna annelik yapmıştır. Bütün zamanını komşularında, davetlerde, eğlencelerde, danslarda ve oyun masalarında geçirmiştir. Kendi hayatı ya da yakınlarının hayatıyla ilgili hiçbir sorumluluk almadığı gibi onlara acı çektirmekten hoşlanır. Muhtemelen hiç tanımadığı ve sevmediği bir adamla evlendirilmiş olan Sadiye Hanım'ın ona acı çektirmekten hoşlandığı söylenebilir. Celil Hıfzı'nın gururunu incitip onu üzecek ya da öfkeli edilecek her şeyi yapar. En sonunda eşini başkalarıyla aldatmış ve başka birinden olan bir çocuğu Celil Hıfzı'nın çocuğu gibi göstermiş olan Sadiye Hanım'ın sırrı ortaya çıkar. Sahip olduğu maddi ve manevi imtiyazları kaybetmek istemeyen Sadiye Hanım eşiyle barışmak ister. Fakat bu mümkün olmaz. Eşinden ayrı kaldığı zaman içinde de aldığı parayla bildiği hayatı yaşamaya devam eder ve çocuğuna annelik yapmaz. Bu da asıl sorunun sevmediği bir insanla evli olmasından kaynaklanmadığını gösterir. Zira komşulardan biri Hafız Hanım'a Sadiye'nin annesiyle babasına da aynı şekilde kötü davrandığını söylemiştir. Amcaoğlundan gebe kalıp çocuk doğuran Sadiye Hanım'ın başka erkeklerle de yattığından şüphelenilir. Sadiye Hanım tam anlamıyla sadist, narsist ve hedonist bir karakterdir.

Huysuz "Sadiye Hanım, huysuz bir kadındı. Hiçbir aşçı veya hizmetçiyi bir aydan fazla tutmaz; ya kovar, ya kendiliğinden kaçmaya mecbur edecek bir şey yapardı" (R. Güntekin 2000, 28).

Nankör "– Ne yapalım; doğruluk diye bir şey tutturmayıp da o da başkaları gibi etek dolusu para kazanaydı bizim de gözümüzün içine bakan çifter çifter aşçılarımız, hizmetçilerimiz olurdu; o da, ben de bu sıkıntıyı çekmezdik" (R. Güntekin 2000, 28).

Ehlikeyif "Sadiye Hanımda mutfağa karşı doğuştan bir nefret vardı. Bunun için oraya hemen hiç ayak basmaz, kocasıyla kavga etmek lazım geldiği zamanlarda bile bu hududu geçmeyerek taşlıkta bağırır, çağırdı" (R. Güntekin 2000, 30).

Şımarık "Sonra, adamcağızın sinirlerinin ve erkeklik gururunun yatıştığını, zayıf insanların çoğunda olduğu gibi yaptığına pişman olmaya ve ürkmeye başladığını görünce karşı taarruza geçirdi. İşte o zaman, yerine ve saatine göre kâh ağlayıp haykırmalar; kâh ayılıp bayılmalar; kâh durmadan söylenmeler; kâh pencere pervazlarına, kapı bileziklerine binme, yalınayak sokağa uğrama teşebbüsleriyle tükenmez numaralarını birer birer tekrar başlar ve bu, bazen günlerce, hattâ haftalarca sürerdi" (R. Güntekin 2000, 44).

Açgözlü "(...) yuları Sadiye Hanım'ın eline vermiş ve bir daha kendini kurtaramamıştı. Babasının tekaüt aylığından türlü huysuzluklar, yüzsüzlükler ve intihar tehditleriyle aldığı ufak paraları, gayet iyi kullanan Sadiye Hanım, kocasının oldukça geniş vasıtaları karşısında – bir devlet bütçesi karşısında gibi – şaşaladı; epeyce zaman içinde har vurup harman savurdu" (R. Güntekin 2000, 55-56).

Sadist "Sadiye Hanımın Rıfkı'ya gelen lüks mutfak takımını kıskanması da ayrı bir meseleydi. Çocuktan ziyade kocasını üzeceğini bildiği için tavan arasına kaldırdığı bu oyuncağın ikide birde lâkırdısını açar; yoluk, ince kaşlarından birini kaldırıp burnunu kısarak (...)" (R. Güntekin 2000, 62-63).

Sadakatsiz Zarf'ın Sadiye'ye yazdığı mektuptaki şu ifadeler önemlidir: "Ruhum Sadiyem: İki gün evvel salimen Mersin'e vasil oldum. Sıhhatim çok şükür yerindedir (...) Bunların hepsi iyi, hepsi âlâ; ancak ben senin ve sevgili evladım Rıfkı'nın hasretinize nasıl tahammül edeceğim?" (R. Güntekin 2000, 66).

Güvenilmez "Şayet tekrar benim gibi bir aptal bulup varırsa bu aylığın kesilmeyeceğini de temin edersin... Malımı bildiğim için bu şartlara sevine sevine razı olacağından eminim" (R. Güntekin 2000, 96).

Kaynakça

Güntekin, Reşat Nuri. *Eski Ahbap*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi ve Yayın Sanayi ve Tic. A.Ş., 2000.

Kanter, M. Fatih. *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Yazar, Suat. *Reşat Nuri Güntekin'in Eski Hastalık, Ateş Gecesi, Değirmen Romanlarının Olay Örgüsü, Şahıslar Kadrosu, Zaman ve Mekân Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Beykent Üniversitesi, İstanbul: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022.